

KIRJALLINEN KYSYMYS 133/2008 vp

Kirjeäänestyksen järjestäminen ulkosuomalaisille

Eduskunnan puhemiehelle

Ulkosuomalaisten parlamentin edustajat kävivät 4.3.2008 ja esittivät, että kirjeäänestäminen on ulkokansalaisten kannalta toimiva vaihtoehto. Jopa 47 maata ympäri maailmaa ja suurin osa Euroopan maista ovat jo mahdollistaneet kirjeäänestyksen ulkokansalaisilleen. Kirjeäänestys on käytössä joko pelkästään tai yhdessä toisten menetelmien kanssa. Yleisimmin on sallittu yhtä aikaa sekä henkilökohtaisesti äänestäminen konsulaatissa että kirjeäänestäminen. Kirjeäänestys on käytössä mm. Australiassa, Kanadassa, USA:ssa ja Uudessa Seelannissa. Euroopan maista kirjeäänestys on käytössä seuraavissa maissa: Belgia, Bosnia Hertsegovina, Espanja, Gibraltar, Irlanti, Iso-Britannia, Italia, Itävalta, Hollanti, Latvia, Liechtenstein, Liettua, Luxemburg, Norja, Portugali, Ruotsi, Saksa, Slovenia, Sveitsi, Tanska ja Viro.

Ulkosuomalaisten parlamentin edustajat uskovat, että ulkosuomalaisten äänestysaktiivisuus nousisi huomattavasti, jos kirjeäänestys saataisiin meilläkin vaihtoehtoiseksi ennakkoäänestystavaksi ulkomailla ennakkoäänestysaikaan oleskeleville tai asuville. Kirjeäänestys on teknisesti helppo toteuttaa, eikä se vaadi suuria investointeja laitteistoihin tai ohjelmistoihin.

Ulkosuomalaisten parlamentin edustajat ehdottivat esimerkiksi Ruotsin mallin mukaista toimintaa: Äänestäjä voisi tilata kirjeäänestysmateriaalin joko Suomesta keskusvaalilautakunnalta tai Suomen edustustoista ulkomailta (samat kuin ennakkoäänestyspaikat). Äänestystilanteessa vaalisalaisuuden ja äänestäjän henkilöllisyyden voisivat todistaa allekirjoituksellaan kaksi 18 vuotta täyttäneitä henkilöä.

Lisäksi he ehdottivat, että vaalilakia muutetaan niin, että kirjeäänestys tulisi voimaan ulkosuomalaisille jo eduskuntavaaleissa 2011.

Edellä olevan perusteella ja eduskunnan työjärjestyksen 27 §:ään viitaten esitämme asianomaisen ministerin vastattavaksi seuraavan kysymyksen:

Onko hallituksella tarkoitus muuttaa vaalilakia siten, että ulkomailla asuville tai äänestysaikaan ulkomailla oleskeleville äänioikeutetuille Suomen kansalaisille annetaan mahdollisuus äänestää myös kirjeitse?

Helsingissä 4 päivänä maaliskuuta 2008

Kimmo Sasi /kok
Jacob Söderman /sd

Eduskunnan puhemiehelle

Eduskunnan työjärjestyksen 27 §:ssä mainitussa tarkoituksessa Te, Herra puhemies, olette toimitantanut asianomaisen ministerin vastattavaksi kansanedustaja Kimmo Sasin /kok ym. näin kuuluvan kirjallisen kysymyksen KK 133/2008 vp:

Onko hallituksella tarkoitus muuttaa vaalilakia siten, että ulkomailla asuville tai äänestysaikaan ulkomailla oleskeleville äänioikeutetuille Suomen kansalaisille annetaan mahdollisuus äänestää myös kirjeitse?

Vastauksena kysymykseen esitän seuraavaa:

Oikeusministeriö suhtautuu lähtökohtaisesti myönteisesti ulkosuomalaisparlamentin aloitteeseen sallia kirjeäänestysmahdollisuus ulkosuomalaisille, mutta toteaa samalla, että asia sisältää myös joitakin periaatteellisia kysymyksiä, joita on syytä tarkkaan pohtia.

Kirjeäänestysmenettely epäilemättä helpottaisi merkittävästi niiden ulkosuomalaisten äänestämistä, jotka asuvat äänestysaikaan sellaisessa paikassa, josta on kohtuuttoman pitkä matka äänestyspaikalle, joka ulkomailla on jokin Suomen edustusto tai sen toimipiste. Vuoden 2007 eduskuntavaaleissa ulkomailla olevia ennakoäänestyspaikkoja oli yhteensä 234 yhteensä 87 valtiossa. Monille ulkosuomalaisille äänestyspaikat ovat melko lähelläkin, mutta monille taas niin kaukana, että äänioikeuden käyttämiseksi voidaan katsoa muodostuvan tosiasiallinen este.

Kirjeäänestysmenettely kuitenkin poikkeaisi selkeästi siitä Suomen vaalien toimittamisen periaatteesta, että äänestys tapahtuu vaaliviranomaisen edessä, jotta voidaan turvata vaalitoimituksen yleinen luotettavuus sekä äänestäjien vaalisalaisuus ja vaalivapaus. Ilman viranomaisval-

vontaa toimitetussa äänestyksessä mahdolliseksi tulisivat esimerkiksi äänestäjän painostaminen tai manipulointi, äänten osto ja myynti sekä myös vapaaehtoinen vaalisalaisuuden rikkominen. Jos väärinkäytöksiä esiintyisi, niiden estäminen ja todentaminen jälkikäteen olisi kirjeäänestyksessä käytännössä mahdotonta.

Periaatteellinen kysymys on myös se, kuka saisi äänestää kirjeitse. Perustuslain 6 §:n mukaisesti kansalaiset ovat yhdenvertaisia lain edessä. Ulkosuomalaisparlamentin ehdotus koskisi kirjeäänestyksen sallimista lähinnä ulkosuomalaisille. Ulkosuomalaiset asuvat ennakoäänestyspaikkoina toimivien Suomen edustustojen toimipisteiden sijaintiin nähden hyvin erilaisten matkojen päässä. Joillakin, esimerkiksi Australiassa asuvilla matkaa äänestyspaikalle saattaa kertyä useita satoja kilometrejä, mutta esimerkiksi Ruotsissa asuvien äänestysmatkoja voidaan nykyisinkin pitää varsin kohtuullisina, koska äänestyspaikkoja siellä on paljon. Tärkeä kysymys on myös se, tulisiko kirjeäänestys sallia muillekin ulkomailla oleskeleville kuin ulkosuomalaisille, esimerkiksi äänestysaikaan lyhyehköllä lomamatkalla oleville äänioikeutetuille. Ja vielä voidaan kysyä, joutuisivatko kotimaan haja-asutusalueilla asuvat äänestäjät eriarvoiseen asemaan ulkomailla asuviin nähden.

Kirjeäänestysmenettelyä on vuodesta 1990 lukien käytetty Suomessa neuvoa-antavissa kunnallisissa kansanäänestyksissä (laki 656/1990). Niissä vaaliviranomaisen valvonnan ulkopuolella tapahtuva äänestäminen on katsottu voitavan sallia, koska äänestyksen aiheena olevasta asiasta lopullisen päätöksen tekee aina valtuusto. Kirjeäänestys on kuitenkin hyvin suosittu äänestysmuoto kansanäänestyksissä: yleensä noin 70—80 prosenttia äänestäneistä äänestää kirjeitse.

Ministerin vastaus

KK 133/2008 vp — Kimmo Sasi /kok ym.

Oikeusministeriö selvittää kirjeäänestykseen liittyviä kysymyksiä tarkemmin vuoden 2008 aikana.

Helsingissä 28 päivänä maaliskuuta 2008

Oikeusministeri Tuija Brax

Till riksdagens talman

I det syfte som anges i 27 § i riksdagens arbetsordning har Ni, Herr talman, till den minister som saken gäller översänt följande skriftliga spörsmål SS 133/2008 rd undertecknat av riksdagsledamot Kimmo Sasi /saml m.fl.:

Tänker regeringen ändra vallagen så att röstberättigade finska medborgare som bor i utlandet eller vistas i utlandet under röstningstiden ges möjlighet att rösta även per brev?

Som svar på detta spörsmål anför jag följande:

Justitieministeriet ställer sig i princip positivt till utlandsfinländarparlamentets motion om att arrangera möjlighet till brevröstning för utlandsfinländare, men konstaterar dock att detta ärende innehåller vissa principiella frågor som bör utredas noggrant.

Brevröstningsförfarandet skulle utan tvivel betydligt underlätta röstningen för sådana utlandsfinländare, som under röstningstiden bor på ett sådant ställe som ligger oskäligt långt ifrån röstningsstället, dvs. den finska beskickningen eller dess verksamhetsställe. Vid riksdagsvalet 2007 var det möjligt att rösta på totalt 234 förhandsröstningsställen i sammanlagt 87 länder. För många utlandsfinländare låg förhandsröstningsstället ganska nära, men för många andra låg stället så långt borta att detta kan betraktas som ett faktiskt hinder för utövandet av rösträtten.

Brevröstningsförfarandet skulle dock tydligt avvika från den princip för förrättning av val i Finland enligt vilken röstningen ska ske i närvaro av en valmyndighet för att säkra valens allmänna tillförlitlighet samt för att garantera valhemligheten och valfriheten. Om röstningen sker

utan myndighetsövervakning är det möjligt att väljarna pressas eller manipuleras, att röster köps eller säljs eller att väljarna frivilligt bryter mot valhemligheten. Om oegentligheter förekommer är det vid brevröstning i praktiken omöjligt att hindra eller bevisa dessa i efterhand.

En annan principiell fråga är vem som skulle ha rätt att rösta per brev. Enligt 6 § i grundlagen är alla lika inför lagen. Enligt utlandsfinländarparlamentets motion skulle möjligheten att rösta per brev gälla närmast utlandsfinländare. Med tanke på var finska beskickningar och deras verksamhetsställen som fungerar som förhandsröstningsställen ligger, bor utlandsfinländarna på mycket olika avstånd från dem. För vissa, t.ex. utlandsfinländare som bor i Australien, kan avståndet till röstningsstället vara flera hundra kilometer, men till exempel i Sverige ligger röstningsstället också nuförtiden på rätt skäligt avstånd, eftersom det finns så många röstningsställen där. En annan viktig fråga är om möjlighet till brevröstning borde ges även andra som vistas i utlandet, t.ex. röstberättigade som är på en kortare semesterresa. Och det kan också frågas om röstberättigade i glesbygdsområden ställs i en ojämlig ställning i förhållande till dem som bor i utlandet.

Möjlighet till brevröstning har sedan 1990 ordnats vid rådgivande kommunala folkomröstningar (lag 656/1990). Det har ansetts att röstning utan valmyndighetens närvaro kan tillåtas i dessa omröstningar, eftersom det slutliga beslutet om ärendet i vilken folkomröstning anordnas fattas av fullmäktige. Brevröstning har varit ett mycket populärt sätt att rösta vid folkomröstningar och sammanlagt ca 70—80 procent av väljarna röstar per brev.

Ministerns svar

KK 133/2008 vp — Kimmo Sasi /kok ym.

Justitieministeriet utför en mer detaljerad utredning om frågor som gäller brevröstning under år 2008.

Helsingfors den 28 mars 2008

Justitieminister Tuija Brax